

Arkivnyt

Oktober 2020

2020:3

Indhold

- ▶ Gartnerbarn 2
- ▶ Så er det FNAT-tid 7
- ▶ Søren Tønder fortæller
om sin søn 9
- ▶ Historiske træer ved Hjertingvej . 11

Rigmor Bennetsen med håndplukkede jordbær fra faderen, Jakob Bennetsens Gartneri i Forum. EBA 95072-070

ArkivNyt

udgives af Esbjerg Byhistoriske Arkiv som digitalt nyhedsbrev og udkommer minimum fire gange årligt.

Redaktion

Peter Bak
Aja Høy-Nielsen
K. A. Gorritzen
Flemming Køhler
Peter Hundebøll
Jørgen Dieckmann
Rasmussen (ansv.)
Anette Rydahl

Citater med kildeangivelse er tilladt.

Redaktionens
adresse:
byhistoriskarkiv@
esbjergkommune.dk

Gartnerbarn

Af Peter Bak og K. A. Gorritzen under medvirken af Rigmor Bennetsen

Rigmor Bennetsen (f. 1951) voksede op i et gartnerhjem. Gartneriet var et familieføretagende, hvor børnene hjalp til. Hun er vokset op som den yngste af fire børn. Der var ofte hårdt arbejde i gartneriet, men arbejdet gav et stærkt fællesskab i familien, og for børnene var det værdifuldt at mærke, at der var brug for deres indsats.

Rigmor Bennetsens far, Jakob Bennetsen, var uddannet gartner fra Beder Gartner-skole og havde flere læresteder, bl.a. Spangsbjerg Forsøgsstation. Egentlig ville han gerne være gået en anden vej med mere teoretisk uddannelse, men det var der ikke økonomisk mulighed for.

I 1940 blev Jakob Bennetsen gift med Agnes (født Rasmussen). De havde begge både lyst til læring og også haft udlæng-

sel/eventyrlyst. De havde været på Askov Højskole i 1930'erne, Agnes tillige på Olle-rup Gymnastikhøjskole. Sidst i 1930'erne cyklede Jakob til Rom, og Agnes var i huset på Island.

Begges baggrund kom til at præge hjemmet. Det betød uendeligt meget for dem, at deres fire børn fik mulighed for skolegang og uddannelse. De var begge optaget af foreningsarbejde og opfordrede deres børn til at deltage i det lokale foreningsliv og også til højskoleophold og til at se sig om i verden. Jakob Bennetsen sad i bestyrelsen for GASA (Gartnerens Salgsforening) i 28 år, heraf ni år som formand. Også lokalt var han aktiv – bl.a. som formand for Venstre i Bryndum, og så i skolekommissionen.

Statens Forsøgsstation for Plantekultur i Spangsbjerg. Her fik Jakob Bennetsen en del af sin uddannelse som gartner. Foto 1935. EBA 28554-070

Luffoto af Jakob Bennetsens Gartneri ved Tarp Hovedvej omkring midten af 1950'erne. Taget på det første drivhus skimtes på marken t.v. i billedet. Senere blev der bygget tre drivhuse mere, primært til blomstergartneri. Gartneriet eksisterer stadig under navnet Bjørn K Blomster. Børnene gik i skole i Bryndum og Tarp. Skolevejen gik hen over markerne, og især om vinteren kunne det tage tid at komme hen over terrænet, men lærerinden gik ikke i gang med undervisningen, før de var kommet frem. EBA 95075-070.

I alle årene var Agnes og Jakob Bennetsen fælles om drift og familie. I 1940 købte de deres første gartneri i Fovrfeld (omkring Eriksensvej, tæt på Loklindts Gartneri på Parkvej). Lige efter besættelsen købte de et landbrug på Tarp Hovedvej (hvor Bjørn K Blomster ligger nu). Her byggede de et drivhus – og senere yderligere tre drivhuse – og dyrkede på de 30 tønder land, der hørte til ejendommen, grøntsager, især kål, kartofler og af og til også korn. Nogle år senere blev en del af markerne plantet til med juletræer, som dog først sent i gartneriets historie var store nok til at kunne sælges. Med købet af landejendommen på Tarp Hovedvej kom de til at disponere over

et meget større areal, men jorden var ikke ret god. Kunstgødning var ikke nemt at få fat på lige efter besættelsen, men Jakob Bennetsen skaffede en del møg fra slagteriet. Han var meget tidligt ude med vandingsanlæg med tilhørende brønde og plantede desuden læhegn mellem markerne.

Til at begynde med havde man heste til markarbejdet. At vokse op med heste havde sin charme, men i 1950'erne fik gartneriet den første traktor – en Allis Chalmers – og det var selvfølgelig en stor ting. Så snart de kunne nå koblingen, blev det også børnenes job at køre traktor.

Gartneriet havde en lille lastbil til varetransport. Indtil familien fik bil, blev lastbi-

Gartneriet set fra luften i 1991. Foto: A910114_001 – Danmark set fra luften, Det Kgl. Bibliotek

Rigmor Bennetsen med blomster fra faderens gartneri. Nelliker blev en vigtig del af gartneriets produktion. Foran hende ligger en af familiens velopdragne jagthunde. Faderen var ivrig jæger. EBA 95074-070

len også brugt til privatkørsel (selvom det vist ikke var lovligt på den tid). Agnes Bennetsen fik kørekort allerede som 18 årlg. Det var usædvanligt og også en stor hjælp i det daglige.

Som medhjælper var der et par karle og en ung pige i huset. Senere var der koner fra området, der arbejdede både i mark og i drivhusene. For at styrke økonomien arbejdede Jakob Bennetsen nogle vintre på kartoffelcentralen i Esbjerg. De store investeringer – f.eks. bygningen af de tre nye drivhuse – gjorde det svært at sikre økonomien. Drivhusene var opvarmede om vinteren – det var dyrt og nærmest en katastrofe, hvis oliefyret svigtede.

I drivhuset dyrkede de til at begynde med tomater og agurker, men ret hurtigt udviklede drivhusproduktionen sig i retning af blomsterdyrkning. De store artikler i blomsterproduktionen var nelliker, roser, gerbera og fresier, men af og til blev der også plads til eksperimenter med blomstersortimentet.

Blomsterproduktionen var arbejdskrævende – sammen med ansatte og søskende har Rigmor brugt mange timer i drivhusene på at fjerne sideskud på blomster, så grokraften blev koncentreret i toppen, at plukke dem tidligt om morgenen, at sorte-

re dem efter kvalitet og sætte dem i kølerum. Sådan en almindelig dag, hvor børnene hjalp til i drivhuset eller i marken, skulle de oftest skynde sig at klæde om til gammelt tøj og så ud for at hjælpe, når de kom hjem fra skole.

Bortset fra juletræerne blev stort set hele produktionen solgt via GASA. Man kørte varerne ind på GASA i Esbjerg, hvor de »kom under uret«. Det foregik i en form for auditorium, hvor køberne kunne trykke ind på prisen. Af og til var priserne så lave, så varerne lige så godt kunne ryge direkte i komposten. Det var ikke lige de dage, børnene skulle komme og bede om lidt lompepenge.

Til gengæld var det en svir, når de fik lov til at komme med far ind til auktionen. Så sad de oppe bagved blandt alle gartnerne, og måske var de så heldige at få en sodavand og en »basse«.

En af gartneriets helt store artikler lige fra begyndelsen var jordbær. Gartneriet havde

seks-syv tønder land plantet til med jordbær. De havde sædskifte efter tre år. Altså havde de 1-års, 2-års og 3-års jordbærplanter. Det var et stort arbejde at plante, passe og rense for ukrudt. Traktoren skulle styres meget lige, ellers lød der et brøl fra den, der sad på renseren. Det var også »børnearbejde«. Det tænkte man ikke på dengang. Børnene skulle bare hjælpe til, så snart de kunne. Så var der hele arbejdet med jordbærplukningen, som skulle foregå i en relativ kort sæson. Når børnene var seks-syv år, blev de anset for at være store nok til at stå op kl. 3.30 om morgenen sammen med de andre for at kunne være i marken kl. 4. Om aftenen havde de gjort traktoren eller lastbilen klar med bakker til at plukke i, kurve, kasser, vægte osv. Først på sæsonen, hvor der ikke var så mange bær, var det børnene og nogle få ansatte, der før skoletid nok kunne nå at plukke nogle pund. I højsæsonen var der ofte 40-50 plukkere – mest skoleelever. Når bør-

"Strawberry Fields Forever". Rigmor Bennetsen som tilsynsførende på jordbærmarkerne i Forum ca. 1970. EBA 95073-070

nene blev store nok, var det deres opgave at sørge for, at plukkerne plukkede rent, sorterede ordentligt og vejede alle bakkerne med jordbær. Det hele skulle være klar på klokkeslæt, så jordbærerne kunne blive kørt til GASA til kl. 8. Nogle dage blev der efter en frokostpause plukket videre til sidst på formiddagen.

Det var hårdt arbejde, men det blev der nu ikke talt så meget om. Det kunne være surt, når det regnede i flere dage, men det var også sjovt at have sådan en flok unge mennesker. Det var fristende, men absolut ikke tilladt at kaste sig ud i en jordbærkamp. Rigmor og hendes søskende kunne dog heller ikke altid modstå fristelsen, når de andre plukkere var taget hjem. Sådan en lang arbejdsdag krævede en middagsøvn, men der var også altid tid og lyst til at spille håndbold og fodbold på den store græsplæne.

I jordbærsæsonen blev kammeraterne altid inviteret til at spise alle de jordbær, de kunne, og så blev der spillet Antonius over stuehuset bagefter. Måske som en del af at have nem adgang til frugt og grønt blev børneflokkene fodret med alt det grønne. Det kunne nu også lige så godt skyldes, at Agnes var meget bevidst om kost og ernæring.

Det var et travlt liv med mange pligter og ikke ret mange penge, men det var også et meget livligt hjem med masser af sang og musik. Trods slid og til tider trange økonomiske forhold husker Rigmor sin opvækst på gartneriet som fyldt med liv og kærlighed. De første dansetrin lærte børnene, når der var »gammeldaws dansemusik« i radioen. Så stod de på faderens fødder og lærte rytmen.

Familien talte seks medlemmer, hvoraf kun Rigmor og hendes søster, Birgit lever i dag.

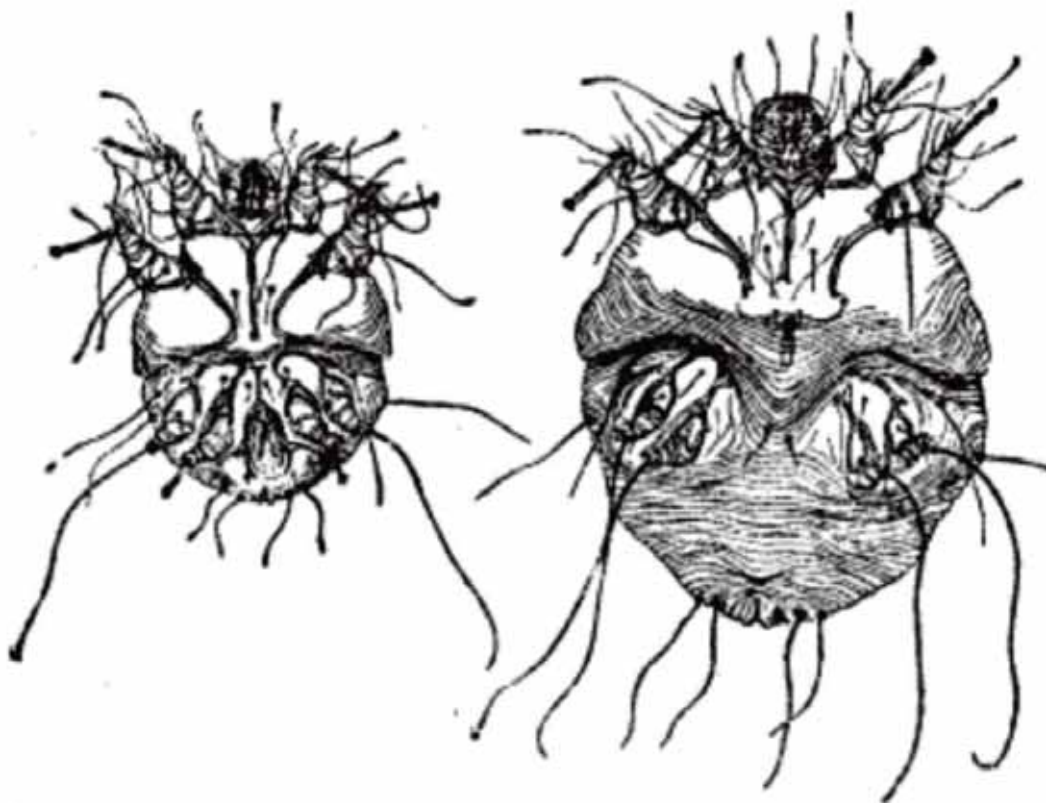

Gruppefoto af gartnerfamilien Bennetsen fra Forum. Personerne fra venstre mod højre er: Jakob Bennetsen (f. 1914, d. 1979), Agnes Bennetsen (f. 1917, d. 2008), Birgit Stairs (f. Bennetsen 1942), Frands Bennetsen (f. 1945, d. 1992), Arne Bennetsen (f. 1949, d. 1974) og Rigmor Bennetsen (f. 1951). Kun de to døtre lever i dag, Birgit i Canada.

Så er det FNAT-tid

Af Aja Høy-Nielsen, fhv. sygeplejerske og skoleleder

Fnatmider – han og hun. Fra Salmonsens Konversationsleksikon. 2. udg. Bd. VIII. Kbh. 1919 s. 310.

Fnatmide i mikroskop

I oktober og november anmeldes der flest fnat-tilfælde, dvs. omkring 6.000. Det er primært børn i institutioner og skoler samt svækkede, gamle mennesker, der rammes. Nu om dage er behandlingen meget enkel efter en tur på apoteket.

Fnat hedder også scabies og er kendt gennem århundreder med udbredelse i hele verden. Fnatmiden er ganske lille og ligner en lille, sort prik, 0,3-0,4 mm lang. Under et forstørrelsesglas ligner den en skildpadde. Den borer sig ned i hudens øverste lag og graver gange, hvor hudens omgivelser er bløde og fugtige som f.eks. mellem fingrene, tæerne, i albuerne, knæhalsene og i lysken. Undervejs i gangene efterlader miden sig affaldsstoffer og æg. Det er affaldsstofferne, der giver den voldsomme og forfærdelige kløe med kradsninger af huden og sårddannelser over gangene. Og nu er vejen åben for smitte ved længerevarende kontakt med andre mennesker. Fnatmiden dør efter fire døgn uden for huden. Behandlingen består i dag af en

creme, (Permethrin/NIX), som påsmøres huden og dræber miden efter en, eventuelt to kure. Det er vigtigt, at hele husstanden gennemfører kuren.

Historisk

Fnat – scabies – var en alvorlig lidelse i gamle dage. Behandlingen var brutal og langvarig. Længe blev den regnet for en seksuelt overført sygdom, og langt op i vores tid var der indberetningspligt til embedslægen. Grobunden for smitte var dårlige hygiejniske forhold for de menige soldater i garnisonerne samt i fængslerne og i hjemmene med flere personer i samme seng og med tunge og fugtige dyner. På Ribe By- og Amtssygehus i Gravsgade i årene 1817-1874 var der fem sygestuer med i alt 10-15 senge. Af Conceptbogen (bestyrelsesberetningen) fra 1867 ses fnatpatienterne at udgøre 36 af de 65 indlagte. De øvrige havde syfilis eller tyfus. Det fremgik også, at patienterne kunne udskrives efter seks måneders indlæggelse.

Fra Varde Sygehus (det første) ses det samme mønster for årene 1871-1880. Af 565 patienter over ti år udgjorde fnatpatienterne 16%. I de efterfølgende ti år (Vardes andet sygehus) var antallet 180 og udgjorde 13%.

Behandlingen var ens dengang med indsmøring med grøn sæbe (senere benævnt brun sæbe) og efter nogle døgn udskrabning af fnatgangene med en spids genstand. Kuren blev gentaget og gentaget, indtil der ikke længere sås fnatgange eller kløende udslæt.

Senere hen i 1890'erne blev der stadig brugt grøn sæbe efterfulgt af et varmt bad af en times varighed samt indgnidning af en slags svovlholdig vaseline. Det med de varme bade var ikke forundt almindelige mennesker i deres hjem, og derfor var sygehusophold nødvendigt.

I arkivet for Esbjerg Sygehus på Baunehøj fremgår det af reglementerne fra 1894 og 1900, at sygehuskarlen (portøren) foruden sædvanlige opgaver også skulle »assistere sygeplejersken ved mandlige patienters bad og ved behandling af mandlige fnatpatienter«. En ordning som også var kendt på andre sygehuse. Esbjerg Sygehus har ikke registreret patienter på samme måde som Ribe og Varde og kan derfor ikke sammenlignes. I journalmaterialet fra 1920 var en familie med to små piger (seks måneder og to år) indlagt i en uge, efter angrebet havde udviklet sig over syv-otte måneder. De blev penslet med en svovlholdig væske, og den irriterede hud blev efterfølgende smurt med zinkvaseliner.

For årene 1932-1945 ses i protokollen, at kun ganske få patienter med fnat blev indlagt, overvejende børn under to år. De øvrige patienter blev behandlet ambulantly. Markante år ser således ud:

1932/33: 86 personer, heraf en del familier
1936/37: 80 personer, heraf en del familier, bl.a. en med fem børn, der fik kur to gange
1941/42: 251 personer, heraf mange familier
1941/43: 227 personer, heraf mange familier
1943/44: 229 personer, foruden familier også 16 personer fra arresten
1944/45: 241 personer, foruden familier også 16 personer fra arresten

Man kunne få den tanke, at det høje antal fnatpatienter under besættelsen skyldtes tyske soldater. Det var dog ikke tilfældet. Den Tyske Værnemagt brugte sine egne lazaretter.

Behandlingen i 1930'erne bestod af pensling med bensylbenzoat (tidligere brugt som insektgift). Stoffet kan være allergifremkaldende, men bruges alligevel i dag i små doser ved konservering af cremer m.v. Stoffet blev fra begyndelsen af 1940'erne erstattet af Dixanthogenvaselin, som i de næste 50 år var det mest virksomme middel og kunne anvendes i hjemmet, da behandlingen ikke forudsatte badning før eller efter kuren.

Husk FNAT er ingen skam!

Sidste nyt - FNAT i en Coronatid

Fnatmiden har siden marts måned 2020 ikke haft optimale vilkår til at grave gange under huden og smitte ved kontakt. Det skyldes den gode håndhygiejne med afspritning, de udeladte håndtryk og ikke mindst nedlukningen af skoler, efterskoler samt børneinstitutioner. Den iagttagelse er gjort på Sydvestjysk Sygehus og fortalt til Ugeavisen Esbjerg den 23. september 2020 af overlæge Jens Jakob Herrche Petersen.

Kilder

WIKIPEDIA
www.sundhed.dk
EBA. Esbjerg Kommunale Sygehus. Lægelige indberetninger
EBA. Esbjerg Kommunale Sygehus. Sygehusreglementer 1894 og 1900
EBA. Esbjerg Kommunale Sygehus. Protokol over patienter med scabies, fnat
EBA. Ribe Sygehus 1854-1969
P. Panum. Illustreret Lægebog. Leksikon for sunde og syge. København 1895
Nyland, Nick. Vardes tre sygehuse. Varde 1987

Søren Tønder fortæller om sin søn

Ved **K.A. Gorritzen**

John gik jo på teknisk skole som alle andre malerlærlinge, men så det sidste år kom der en meget pæn pige til at gå på skolen sammen med malerne. Hun var i lære som reklametegnerske i et reklamebureau i Kongensgade. John kom hjem og fortalte om, hvor sød pigen var, og det varede heller ikke længe, før han havde fået forbindelsen i orden. Hun kom en gang imellem med John herhjem på et kort besøg. Det var rigtig nok, hvad John havde sagt om hendes udseende. Hun var det, man kalder veldrejet.

Da John var udlært, kom han ind som soldat og kom til at ligge i Søgårdslejren ved Dronningens Fodregiment. Johns pige hed Inge Søndergård. Hun boede hos sin mormor i Nørregade, mens hun havde plads her i byen. Hendes forældre boede i Brandstrup Gramrode.

Når hun skrev til John, skulle hun altid lave spas med sine breve til ham. En gang sendte hun ham en mægtig konvolut med et lille brev i, men da hun jo var reklametegnerske, malede hun med store bogstaver: Hr. Papsoldat Rekrut nr. 850 John Tønder, Søgårdslejren. Soldaternes post blev gerne råbt op, mens kompagniet var trådt an i geled, og da befalingsmanden brølede papsoldat, fik John besked på, at den slags benævnelse ønskede de ikke at se. Siden skrev hun det på alle breve, og selv flere år efter blev ordet brugt inden for hæren.

Da John var færdig som soldat, ville de giftes, og vielsen skulle foregå i en lille kirke, der hed Klejs. Samme dag skulle Inges søster konfirmeres, og festen blev holdt i Ingers hjem. Der var dækket op i en slags lade, som de ellers havde til opbevaring af frugt, da Inges far og mor havde en stor frugtplantage. Det blev en festlig dag med højt solskin hele dagen. Det var et rigtigt landbryllup med alt, hvad dertil hører.

Klejs Kirke ved Juelsminde, hvor Inge og John blev gift.

Efter brylluppet rejste Inge og John til København, hvor John fik malerarbejde på et bryggeri. De fik en lille lejlighed bestående af et stort værelse med fælles køkken sammen med dem, de boede hos. De tjente nu så gode penge, at de havde regnet ud, at de kunne spare 7.000 kr. i skat, hvis de, som deres mening var, ville udvandre til Canada. De søgte derfor om udrejsetilladelse, hvad de fik, og om foråret i marts måned tog de afsted. Vi var meget kede af det, men de havde jo livsmod, og så havde de samlet så mange penge i banken, at de havde til hjemrejsen, hvis det ikke skulle gå for dem. Havde Inges mor vidst, at Inge var i omstændigheder, havde de ikke fået lov at rejse. Det budskab kom først efter, at de havde bosat sig.

I Canada prøvede John lidt af hvert. Han blev en slags forsikringsagent, hvor han skulle gå fra dør til dør og få folk til at samle småpenge i en sparekasse, som de kunne få udleveret hos ham mod, at de skrev under på noget, der skulle være en slags

forsikring. Der kunne lægges pengesedler såvel som i mønter, men de penge, som først var lagt i, kunne ikke rystes ud igen, da der var en savagtig mekanisme som lukker, som kun agenten kunne åbne, når han kom på besøg.

Det gik også meget godt, men det var ikke til at leve af, så John fik et bierhverv som trommeslager i et orkester på en af byens store danserestauranter, hvor han nu spillede hver aften i sommertiden. Han havde lært at slå på tromme af en af Esbjergs dygtigste trommeslagere ved navn Jacobsen. Han var af den gamle skole og sagde til John, at hvis han nogen sinde hørte John spille jazz, ville han ikke under vise ham længere. Selvfølgelig skulle han en dag komme uanmeldt og høre John sidde oppe på loftet og spille jazz. Han vendte om i døren uden at sige goddag eller farvel, og siden så vi ham ikke mere. Men John havde spillet næsten i et år hos ham, og det kom John til gode i Vancouver, hvor han boede.

Dernæst kom han ind i et stort amerikansk bogforlag, som betalte ham en ud-

dannelse, der foregik et sted, som lå mange miles fra Vancouver. Han blev fløjet dertil med en snes andre og kom på en skole, hvor han fik betalt et vist beløb om måneden, som hans familie kunne leve sparsomt for, mens han var borte fra hjemmet. Efter kurset gik han rundt og solgte bøger ved folks døre i et års tid, men det var et lotterispil at sælge bøger på den måde. Med tiden blev han anerkendt som canadisk. Det er man ikke, når man ikke behersker sproget rigtigt, og nu begyndte han at arbejde inden for sit fag som maler og tapetserer. Han fik efterhånden en rigtig god kundekreds, da han blev kendt for sit arbejde. Et års tid efter, at han var kommet derover, havde de skrevet hjem efter deres reservepenge. De skrev altid, at de havde det så godt, som nogen kunne have det, men det var nu ikke ren sandhed. De ville ikke gøre os urolige, selv om Inge måtte gå flere kilometer efter et kilo billigt kød, men efterhånden arbejdede de sig op og kunne købe et stort hus og en lidt brugt privatvogn plus en varevogn til arbejdet.

Historiske træer ved Hjertingvej

Af Aja Høy-Nielsen, fhv. sygeplejerske og skoleleder

Nordøst for Strandby Plads ad Hjertingvej lige før Grådybet ligger Strandparken på højre hånd med de karakteristiske gule murstenshuse, omgivet af høje bøgetræer. Denne hjørnegrund i Esbjerg blev attraktiv under besættelsen, hvor gode tider for fiskeri, byggeri og entreprenørarbejder for landets »midlertidige« gæster gjorde blomstrede og gjorde området attraktivt. Det var den i tiden meget aktive murermester og entreprenør Chr. P. Jensen, der i 1942 købte resterne af plantagen og i 1943 fik han Fredningsnævnets tilladelse til at bygge på den forudsætning, at træerne blev bevaret, hvilket blev beseglet med en tinglyst fredningsdeklaration i 1944. En forudseende afgørelse på en tid, hvor fokus el-

lers i så mange andre henseender var andre steder.

Da lå en bebyggelsesplan og tegninger allerede klar. Den havde Chr. P. Jensen bedt den københavnske arkitekt Poul Ambye udarbejde i efteråret 1942. Grundtankerne i hele planen var meget engelsk: Ens store villaer forbundet to og to og to med mellemfløje, og i midten to serier rækkehuse, bygget i trappeform. Den gennemgående stil var gule sten, høje tegltage, brune skodder og pejseskorstene i gavlene. Et modigt arkitektonisk valg af arkitekt Poul Ambye i en tid, hvor »takt og tone« ellers mere blev bestemt af den tyske besættelsesmagt.

Med den nære placering ved Strandskoven kunne Strandparkens villaer vanskeligt undgå at blive påvirket af den voldsomme mineeksplosion i Strandskoven den 7. juni 1945 i forbindelse med minerydningen, hvor 35 tons miner gik i luften på én gang. Her er Strandparken 12 fotograferet fra stedet, hvor Grådybet senere blev anlagt. EBA 72806-070

Patienterne på Esbjergs første sygehus på Bavnehøj taget ud til fotografering omkring 1906. Der var ikke flere, end de sammen med personalet kunne være på et fotografi. EBA 07140-070

Historien bag træerne

Fra naturens hånd var Esbjerg omkring år 1870 ikke kendt for sin bevoksning. Da Karl Bruun lavede sin kortlægning af beplantningen omkring Esbjerg, beskriver han, hvordan man omkring 1870 måtte ty til Jerne Præstegårdshave og/eller Jerne Kirkegård for at finde noget på den træfattige egn, som løftede sig over de dominerende lyngtøtter og forblæste buske. Derfor var plantningssagen én af de opgaver, Esbjergs pionerer gik ind i med stort engagement.

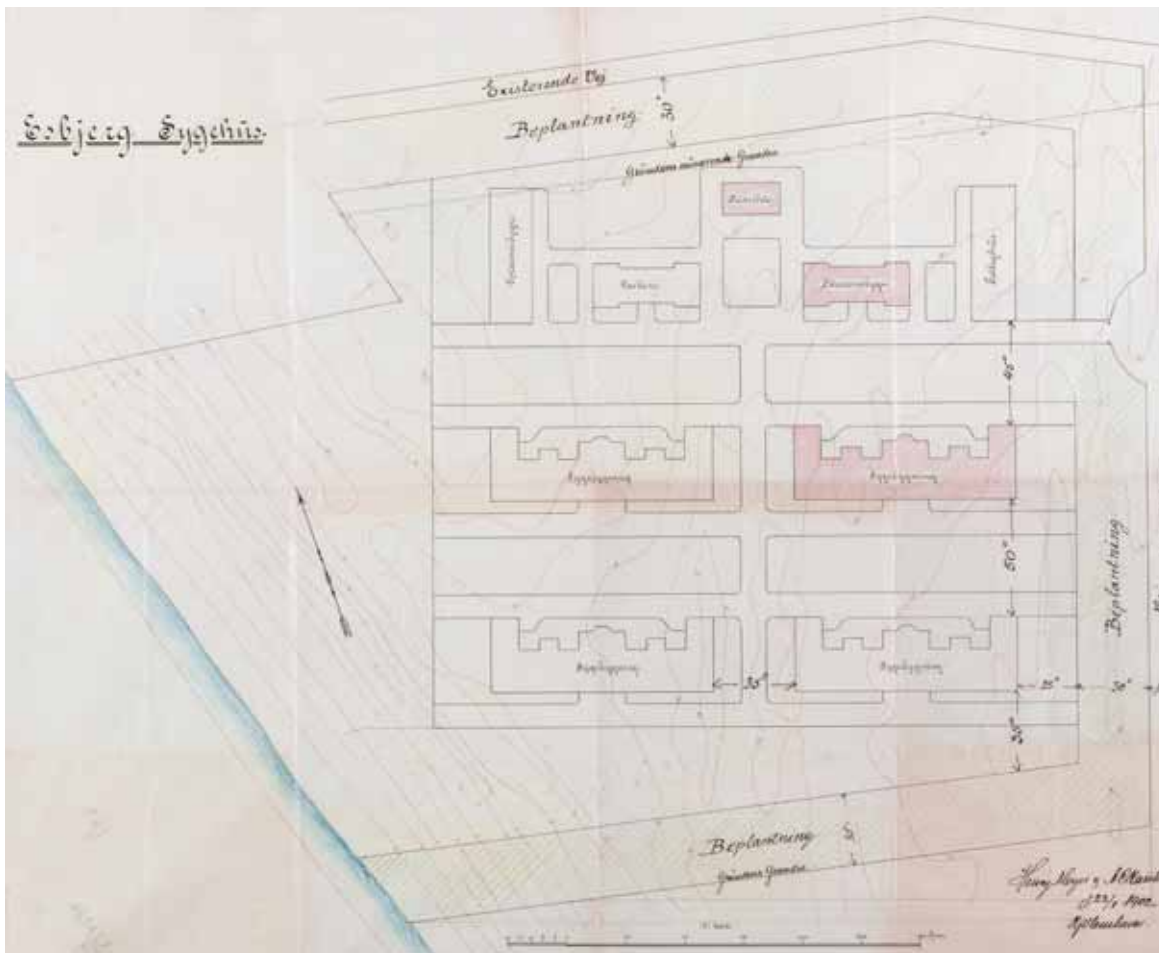
Men hvad er baggrunden for Strandparkens store bøgetræer? Det er såmænd planer om et sygehus på grunden, som aldrig blev realiseret.

I 1899 blev Esbjerg købstad med byråd og Jørgen Lyngbye som kgl. udnævnt borgmester. Forud havde Esbjerg været igennem en voldsom vækst og var nået op på 12.831 indbyggere. Sygehusmæssigt var Esbjerg dog langt bagud, for sygehuset på Bavnehøj var dimensioneret i 1890, hvor Esbjerg kun havde 4.111 indbyggere. Sygehusforholdene var utilstrækkelige og havde

slet ikke fulgt med amtets to andre sygehuse i Ribe og Varde.

	Indbyggere	Alm. sygehussenge	Senge til epidemipatienter
Ribe	4.200	24	12
Varde	4.700	24	12
Esbjerg	13.000	6 - senere 10	24

Sidst på året 1899 besluttede Esbjerg Byråd, at der skulle et nyt sygehus til med en tilknyttet sygehuslæge. For at få tilstrækkeligt med kvalificerede ansøgere til stillingen skrev byrådet i stillingsopslaget, at et nyt sygehus ville være klar i løbet af få år. Som led i forberedelserne købte byrådet i sommeren 1900 en grund på ti tønder land, hvoraf de tre var forstrand. Ingen i byrådet eller blandt havnens ingeniører havde betænkeligheder med hensyn til den kystnære beliggenhed ved f.eks. stormflod. Den haveinteresserede borgmester sørgede for, at grunden blev tilplantet, så der »ad åre ville være læ og smukke stier«. Byrådet tænkte stort ved køb af grunden, så sygehuset over tid kunne udvides til at rumme 200 senge, men i første etape kun

Bebyggelsesplan for et nyt, kommunalt sygehus i Esbjerg, januar 1901. Byggeriet blev aldrig til noget, men 40 år senere blev Strandparken placeret på grunden. EBA 45025-109

en patientbygning med 30 senge, en økonomibygning og et kedelhus og kapel.

I 1901 plantede Esbjerg Byråd træer på grunden, så begyndelsen til et grønt område var undervejs før byggeriet. Træer vokser jo som bekendt langsomt på Vestkysten.

I foråret 1902 forelå tegningerne klar til byens nye sygehus, og byggeriet kunne sættes i gang. På grund af byens trængte økonomi udsatte byrådet dog igangsætningen af byggeriet. Det gav et voldsom røre i befolkningen og ikke mindst i sygekasserne, hvor medlemmerne havde fri adgang til sygehusophold og behandling. En udsættelse betød lange ventetider på indlæggelse, hvis det ikke drejede sig om akutte tilstande.

Da byrådet fortsat tøvede og udskød byggeriet, gik et byrådsmedlem, praktiserende læge Thomas Brinch, i november 1902 udenom byrådet og fik Sankt Joseph Søstrenes tilsagn om at bygge et gratis Sct. Joseph Hospital i Esbjerg.

Sygehusgrunden i Strandby kom til at ligge uberørt hen, og da kommunalt syge-

husbyggeri blev aktuelt nogle få år senere, blev den havnenære placering opgivet, og sygehuset flyttet så langt mod nord i den lille Esbjerg Kommune, som muligt var. Havnenær placering af sygehuset var opgivet. Bøgetræerne forblev dog på stedet og man kaldte ligefrem området for »sygehusplantagen«.

Strandparkens bøgetræer er i dag 120 år gamle og har nået deres sluthøjde her i det vestjyske på 20-30 meter. Under gunstige forhold kan træerne blive dobbelt så gamle som de nuværende, nemlig 250 år.

Kilder

- EBA. Uddrag af Medicinalberetningen for Ribe Amts Fysikat for aaret 1899. Ribe 1900
- EBA. Æ12, Esbjerg Kommunes Sygehus Dragsbo, Peter. Forstæder i Esbjerg 1900-1960. Esbjerg Museum 1988
- Hansen, Karl. Plantningssagen i Esbjerg og omegn 1918. Et stykke kulturarbejde gennem 50 år. Esbjerg 1918
- Høj-Nielsen, Aja. Emil Cold. Esbjerg Byhistoriske Arkiv 2005
- wikipedia: bøgetræer